

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2008, sp. zn. 20 Cdo 453/2008

Číslo:

Právní věta:

Soud:

Datum rozhodnutí: 01.01.1970

Spisová značka:

Číslo rozhodnutí:

Číslo sešitu:

Typ rozhodnutí:

Hesla: Exekuce; Společenství účastníků řízení; Výkon rozhodnutí; Vykonatelnost rozhodnutí

Předpisy: 99/1963 Sb. § 261a 40/1964 Sb. § 512 odst. 1

Druh:

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 82

Exekuční titul přiznávající peněžité plnění více věřitelům není – co do stanovení rozsahu plnění – materiálně nevykonatelný, jestliže neurčuje, zda má být plněno k jejich ruce společné a nerozdílné, nebo děleně. V takovém případě platí, že každý věřitel může po dlužníku požadovat jen podíl, který na něho připadá, přičemž podíly všech věřitelů jsou stejné.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. [20 Cdo 453/2008](#))

Usnesením ze dne 8. 12. 2006 Obvodní soud pro Prahu 5 nařídil podle notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti sepsaného JUDr. J. H., notářem, dne 9. 11. 2005 k vymožení pohledávky oprávněné a ADL (v řízení před soudy obou stupňů druhé oprávněné) ve výši 7 600 000 Kč, jejich nákladů a nákladů exekuce na majetek povinného exekuci, jejímž provedením pověřil JUDr. I. G., soudní exekutorku (výroky I, II, IV). V části, jíž se oprávněná a ADL domáhaly nařízení exekuce k vymožení úroků z prodlení ve výši 9 % z částky 7 600 000 Kč od 7. 2. 2006 do 31. 12. 2006 a dále od 1. 1. 2007 do zaplacení „ve výši repo sazby stanovené ČNB k prvnímu dni kalendářního pololetí, v němž trvá prodlení povinného, zvýšené o sedm procentních bodů,“ návrh zamítl (výrok III). Předpoklady pro nařízení exekuce – vyjma úroků z prodlení – shledal soud prvního stupně splněnými; protože oprávněná a ADL prokázaly že byla splněna podmínka (účinnost dohody o převodu obchodních podílů ve společnosti T., s. r. o., na povinného), je notářský zápis vykonatelným titulem (§ 40 odst. 1 písm. d/, § 43 odst. 1, 2, § 44 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti /exekuční řád/ a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon č. 120/2001 Sb.“).

Městský soud v Praze usnesením ze dne 26. 7. 2007 v odvoláním napadeném rozsahu, tj. v části

nařizující exekuci, rozhodnutí soudu prvního stupně ve vztahu k oprávněné co do 2 775 773 Kč potvrdil, ve vztahu k oprávněné co do 4 515 807 Kč a ve vztahu k ADL co do 308 420 Kč rozhodnutí zrušil a v tomto rozsahu řízení zastavil (§ 222a odst. 1, § 254 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů). Potvrzující část svého usnesení odvolací soud odůvodnil tím, že notářský zápis je po stránce obsahové z hledisek ustanovení § 261a odst. 1 o. s. ř. a § 71b odst. 1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 358/1992 Sb.“), vykonatelný. Nařízení exekuce nepřekáží skutečnost, že oprávněná požaduje plnění „nižší, než jak bylo sjednáno v notářském zápisu;“ rozhodující podle odvolacího soudu je, že návrh nepřekračuje výši sjednaného plnění. Rozhodnutí odvolacího soudu – ve výroku, jímž bylo usnesení soudu prvního stupně ve vztahu k oprávněné co do 2 775 773 Kč potvrzeno – napadl povinný dovoláním, jímž namítá, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Práva a povinnosti k plnění (zaplacení dluhu) nejsou, při pluralitě osob z titulu oprávněných a povinných, notářským zápisem přesně vymezeny, takže zápis nemůže být exekučním titulem ve smyslu § 40 odst. 1 písm. d) zákona č. 120/2001 Sb. Notářský zápis nestanoví, jak má být dluh odpovídající pohledávce osobám ve smyslu § 71b odst. 1 písm. b) zákona č. 358/1992 Sb. oprávněným (věřitelům) splněn (zda jen jedné z nich nebo každé určitou část). Ustanovení upravující výkon rozhodnutí (exekuci) danou otázkou neřeší a ustanovení § 512 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, použít nelze, neboť „plnění stejného dílu závazku každému z více věřitelů“ je právem (nikoliv vynutitelnou povinností) dlužníka. Notářský zápis rovněž neurčuje, zda osoby ve smyslu § 71b odst. 1 písm. a) zákona č. 358/1992 Sb. povinné (dlužníci) jsou zavázány společně a nerozdílně nebo zda každá z nich má splnit jen určitý díl (a jaký); obecná zásada – vyjádřená například v ustanoveních § 261a odst. 3 o. s. ř. nebo § 40 odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb. – proto vylučuje nařídit exekuci pro vydobytí celé pohledávky jen proti jednomu dlužníku. Výtkou, že návrh na nařízení exekuce postrádá způsob vypořádání dělitelného plnění mezi věřiteli a dlužníky, a proto měl soud postupovat podle § 39 zákona č. 120/2001 Sb., uplatnil dovolatel důvod podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. (řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci). Navrhl, aby dovolací soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Dovolání je přípustné, protože směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 236 odst. 1, § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3, § 238a odst. 1 písm. c/ odst. 2 o. s. ř., § 130 zákona č. 120/2001 Sb.).

Soudní praxe není jednotná v posuzování otázky materiální vykonatelnosti rozhodnutí a jiných titulů, ukládajících povinnost splnit dluh více oprávněným bez vymezení rozsahu, kterým se tito na pohledávce podílejí.

Právní posouzení je ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy (nejen hmotného, ale – a o takový případ jde v souzené věci – i práva procesního), jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případněji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Oprávněný může podat návrh na nařízení exekuce, nesplní-li povinný dobrovolně, co mu ukládá exekuční titul (§ 37 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb.); exekučním titulem je i notářský zápis se svolením k vykonatelnosti (§ 40 odst. 1 písm. d/ zákona č. 120/2001 Sb.).

Podle ustanovení § 71a zákona č. 358/1992 Sb. sepíše notář na žádost notářský zápis o dohodě, kterou se účastník zaváže splnit pohledávku nebo jiný nárok druhého účastníka vyplývající ze závazkového právního vztahu, v níž svolí, aby podle tohoto zápisu byl nařízen a proveden výkon rozhodnutí (exekuce), jestliže svou povinnost řádně a včas nesplní.

Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti je způsobilým exekučním titulem jen tehdy, jestliže splňuje formální předpoklady (§ 71c zákona č. 358/1992 Sb.) a jestliže dohoda účastníků obsahuje

materiální náležitosti stanovené v § 71b odst. 1 pod písmeny a) až f) zákona č. 358/1992 Sb., tj. označení osoby, která se zavázala ke splnění pohledávky nebo jiného nároku (osoby povinné), označení osoby, jejíž pohledávka nebo jiný nárok mají být splněny (osoby oprávněné), skutečnosti, na nichž se pohledávka nebo jiný nárok zakládá, předmět plnění, dobu plnění a prohlášení povinné osoby o svolení k vykonatelnosti. Podmínky a vzájemné povinnosti oprávněné osoby, na jejichž splnění je poskytnutí předmětu plnění vázáno, mají povahu accidentalí, tedy nahodilých složek obsahu dohody vtělené do notářského zápisu (§ 71b odst. 2 zákona č. 358/1992 Sb.).

Notářský zápis se svolením k vykonatelnosti posuzuje soud v řízení o výkon rozhodnutí (exekuci) vždy z pohledu ustanovení § 261a odst. 1 (ve spojení s § 274) o. s. ř.; výkon rozhodnutí (exekuci) nařídí jen tehdy, obsahuje-li označení oprávněné a povinné osoby, vymezení rozsahu a obsahu vymáhané povinnosti a stanoví-li lhůtu ke splnění povinnosti. Jde vlastně o materiální náležitosti notářského zápisu vyjmenované v § 71b odst. 1 písm. a), b), d) a e) zákona č. 358/1992 Sb.

Předmětem plnění (§ 71b odst. 1 písm. d/ zákona č. 328/1992 Sb.) se rozumí přesný obsah a rozsah plnění, jinak řečeno, jaké plnění a v jakém množství má povinná osoba podle údajů v notářském zápisu poskytnout osobě oprávněné (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1999, sp. zn. [21 Cdo 2020/98](#), uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 1/2000 pod č. 4). Jde-li o dluh odpovídající pohledávce, jsou obsahem plnění peníze a rozsah plnění se ztotožňuje s vyjádřením jejich množství.

Exekučním titulem je v projednávané věci notářský zápis sepsaný dne 9. 11. 2005 JUDr. J. H., notářem. Jeho obsahem je, mimo jiné, dohoda, jíž se povinný a společnost T., s. r. o. (osoby povinné), zavázali zaplatit oprávněné a ADL (osobám oprávněným) částku 7 600 000 Kč (dluh z titulu smlouvy o převodu obchodních podílů, resp. smlouvy o přistoupení k závazku) ve sjednané době plnění (nejpozději do 7. 2. 2006); povinný a společnost T., s. r. o., svolili k vykonatelnosti zápisu. Návrhem ze dne 2. 10. 2006 se oprávněná a ADL domáhaly nařízení exekuce na majetek povinného pro vymození pohledávky 7 600 000 Kč (s příslušenstvím). Poté, co oprávněná v odvolacím řízení vzala návrh na nařízení exekuce zčásti zpět, bylo podle rozhodnutí odvolacího soudu vymáhání omezeno na částku 2 775 773 Kč.

Dohodou sepsanou formou notářského zápisu se zavázaly splnit peněžitou pohledávku dvě osoby, aniž titul stanovil, jakým způsobem se tak má stát, tedy mají-li plnit společně a nerozdílně (solidárně) nebo určitým dílem (a jakým). Otázku, zda při pluralitě dlužníků a dělitelnosti předmětu plnění (typicky peněžitého) je notářský zápis pro absenci určení, jak mají povinné osoby dluh plnit, vykonatelný, vyřešil – s odkazy na závěry judikatury před účinností zákona č. 30/2000 Sb. – Nejvyšší soud usnesením ze dne 22. 6. 2005, sp. zn. 20 Cdo 1587/2004, a usnesením ze dne 11. 1. 2006, sp. zn. 20 Cdo 2749/2005. Z obou rozhodnutí vyplývá, že notářský zápis se svolením k vykonatelnosti není materiálně nevykonatelný, jestliže povinnost k dělitelnému plnění byla uložena více dlužníkům, aniž bylo stanoveno, mají-li plnit solidárně nebo dělené (a jakými podíly). Pro exekuční (vykonávací) řízení se uplatní (obecná) zásada, že v takových případech jsou dlužníci povinni plnit stejným dílem, a to přesto, že fikce ustanovení § 40 odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb. (§ 261a odst. 3, § 274 o. s. ř.) se v případech, kdy má být nařízena exekuce (výkon rozhodnutí) notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti, neuplatní. Je-li předmětem plnění podle notářského zápisu ze dne 9. 11. 2005 částka 7 600 000 Kč, připadá na povinného při nedostatku určení jiného způsobu plnění toliko částka 3 800 000 Kč: v rozsahu překračujícím uvedenou částku by musel soud návrh na nařízení exekuce zamítnout, protože povinnému by nesvědčila věcná (pasivní) legitimace.

Dohodou sepsanou formou notářského zápisu se dlužníci zavázali splnit peněžitou pohledávku ve prospěch dvou osob, aniž by titul stanovil, jakým způsobem se tak má stát, tj. zda mají plnit k jejich ruce společně a nerozdílně (solidárně) nebo každé jen určitým dílem (a jakým).

Otázku plurality věřitelů při dělitelném předmětu plnění (typicky peněžitém) v exekuci (soudním výkonu rozhodnutí) Nejvyšší soud dosud neřešil a je mu známo, že soudní praxe sjednocena není. Zákon č. 120/2001 Sb. ani občanský soudní řád neupravují situace, kdy exekuční titul – bez určení způsobu – opravňuje k přijetí dělitelného plnění více oprávněných osob (ustanovení § 40 odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb. a § 261a odst. 3 o. s. ř. se totiž vztahují jen na případy plurality povinných).

Při zkoumání, zda rozhodnutí (jiný titul) je materiálně vykonatelné, nelze přehlédnout zjevnou souvislost s hmotněprávní úpravou; jinak řečeno, o nevykonatelný titul by šlo jen tehdy, jestliže by rozsah plnění více věřitelům nebyl řešitelný analogickým užitím norem hmotného práva.

Plnění peněžitého dluhu, který se nestal solidárním, více věřitelům je upraveno v ustanovení § 512 odst. 1 obč. zák., jež platí i pro obchodněprávní vztahy (srov. § 1 odst. 2, § 293 až 296 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů). O společný závazek jde proto, že vychází z téže právní skutečnosti (zde rozhodnutí nebo jiného titulu), ovšem v poměru k věřitelům se jedná o pohledávky samostatné. Každý z věřitelů má samostatnou vlastní pohledávku vůči dlužníkovi, která tvoří určitý podíl z celého závazku (jde o tolik dílčích právních vztahů, kolik je věřitelů), a právě jen tento podíl je věřitel oprávněn od dlužníka požadovat. Není-li dohody věřitelů o podílech na celkové pohledávce, platí, že jsou stejné. Závazek dlužníka vůči každému z věřitelů zaniká samostatným dílčím splněním.

Rozhodnutí (jiný titul) přiznávající peněžité plnění více věřitelům (osobám oprávněným) není – co do stanovení rozsahu plnění – materiálně nevykonatelné, jestliže neurčuje, zda má být plněno k jejich ruce společně a nerozdílné (solidární) nebo dělené (a v jakých podílech). V takovém případě platí, že každý věřitel může po dlužníku (povinné osobě) požadovat (a tudíž i exekučně vymáhat) jen podíl, který na něho připadá, přičemž podíly všech věřitelů jsou stejné. Navrhne-li věřitel nařídit proti dlužníku exekuci v rozsahu překračujícím jeho podíl, není v uvedené části věcně (aktivně) legitimován (rozhodnutí nebo jiný titul mu pohledávku převyšující podíl nepřiznává).

Uplatněním principu plurality (nesolidárních) dlužníků jsme již výše dovodili, že na povinného podle notářského zápisu ze dne 9. 11. 2005 připadá dluh ve výši 3 800 000 Kč. Na pohledávce odpovídající tomuto dluhu se podílejí dva věřitelé, aniž je stanoveno, v jakých dílech. Pak ovšem není naplněna, jinak správná, teze, že nařízení exekuce nepřekáží skutečnost, že oprávněná vymáhá plnění „nižší, než jak bylo sjednáno v notářském zápisu,“ protože oprávněné (stejně jako ADL) svědčí ve vztahu k povinnému věcná (aktivní) legitimace pouze v rozsahu 1 900 000 Kč.

Zbývá dodat, že k nezbytným náležitostem návrhu na nařízení exekuce (na rozdíl od uvedení povinnosti, která má být vymožena) nepatří – jak plyne z výkladu shora – určení způsobu vypořádání dělitelného plnění mezi věřiteli a dlužníky (srov. § 38 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb.).

Protože odvolací soud se neřídil tím, co je vyloženo shora, Nejvyšší soud jeho rozhodnutí (ve vymezeném rozsahu) zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, odst. 3, věta první, o. s. ř.).